

Cyfrowa wioska potiomkinowska- cenzura mediów społecznościowych na przykładzie Chińskiej Republiki Ludowej

Słowo cenzura pochodzi od łacińskiego słowa *censere* znaczącego oszacować, ocenić, osądzić¹. W najszerszej definicji cenzura oznacza ograniczanie obiegu informacji, idei i obrazów lub opinii politycznych, kulturowych, religijnych i artystycznych.

Media społecznościowe jako termin ma swoje źródło w języku angielskim (ang. social media)². Po raz pierwszy pojawił się on w obiegu około 2005 roku, by stać się jednym z najpopularniejszych terminów z obszaru mediów, Internetu i komunikowania się. Oznacza on narzędzia komunikacji oraz interakcji pomiędzy osobami za pomocą portali internetowych oraz aplikacji. Do najpopularniejszych mediów społecznościowych należą: Facebook, YouTube, WhatsApp, Instagram, Messenger, X (dawniej Twitter) oraz TikTok.

Chińską Republikę Ludową charakteryzuje państwowy monopol informacyjny. Sama sieć internetowa w Chinach zaczęła funkcjonować od 1994 r. Według danych z 2023 r. z Internetu w Chinach korzystało ponad 1 miliard osób³. Cenzura mediów społecznościowych w Chinach zaczęła się od ograniczenia dostępu do Internetu w ramach *Projektu Złota Tarcza*, znanego również jako *Great Firewall of China*. Projekt ten został opracowany przez Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego w latach 1998-2008⁴. Jest to zaawansowany system kontroli, którego celem jest między innymi cenzurowanie wyników wyszukiwarek takich jak Google, Yahoo czy Baidu. System ten blokuje również dostęp do portali społecznościowych takich jak Facebook, czy YouTube. Także komunikatory jak Messenger czy WhatsApp są zakazane oraz zablokowane. Dodatkowo, Rząd Republiki Ludowej Chin lokalizuje osoby mieszkające na terenie Chin, które zajmują się tworzeniem określonych stron i publikowaniem cenzuralnych treści. Głównym zadaniem takiego działania jest odcięcie użytkowników od zagranicznych informacji, oraz kontrola informacji pojawiających się w ich przestrzeni internetowej. Chińskie władze zezwalają na posiadanie kont na zachodnich portalach społecznościowych jedynie urzędnikom państwowym. Ma to na celu rozpropagowanie chińskiego poglądu na sprawy międzynarodowe oraz wpływu na opinię publiczną w takich

¹ D. Żuchowska-Skiba, *Komunikacja społeczna*, WWW: <https://epodreczniki.open.agh.edu.pl> (dostęp 12.05.2024 r.).

² A. Maraski, 2021, *Media społecznościowe – co to są media społecznościowe?*, „Ewentis.pl”, WWW: <https://eventis.pl/>, (dostęp 12.05.2024 r.).

³ *China Internet Overview*, WWW: <https://www.chinainternetwatch.com/>, (dostęp 12.05.2024 r.).

⁴ M. Jacoby, *Chiny bez makijażu*, Wydawnictwo Muza, Warszawa 2016, s. 274.

kwestiach jak np. sprawa Morza Południowochińskiego, narracji w sprawie represji wobec Ujgurów itp. Media społecznościowe oferują tym samym możliwość zaistnienia chińskich tez w debatach publicznych. Obejście chińskiej cenzury mediów społecznościowych jest możliwe dzięki technologii VPN (Virtual Private Network)⁵. Są to prywatne wirtualne sieci, które za pomocą zdalnego serwera należącego do dostawcy usług VPN szyfrują dane osobowe, a także adresy IP. W ten sposób istnieje możliwość ominięcia blokady witryn a także zapór sieciowych Internetu.

Tabela 1. Najpopularniejsze media społecznościowe w Chinach w III kwartale 2023 roku.

Nazwa	Procent użytkowników wśród badanych
WeChat	87,3 %
Douyin	78,4%
QQ	59,8%
Baidu Tieba	58,8%
Xiaohongshu	51,2%
Weibo	46,8%
Kuaishou	47,6%
QZone	28,1%
Maipai	16,2%
Douyin Huoshan	18,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych L.L. Thomala, *Monthly usage of major social media platforms in China as of 3rd quarter 2023*, <https://www.statista.com/statistics/250546/leading-social-network-sites-in-china/>, (dostęp: 05.02.2024).

Do najpopularniejszych mediów społecznościowych w 2023 r. w Chinach należą WeChat i QQ (będące komunikatorami internetowymi jak np. Messenger), Douyin (na zachodnim rynku znane jako TikTok), Baidu Tieba (forum internetowe prowadzone przez chiński odpowiednik Google), Xiaohongshu (odpowiednik aplikacji Instagram), a także Weibo (odpowiednik Twitter/X).

Chiński Internet jest na 177 miejscu (na 180 miejsc) pod względem wolności słowa według danych z Internet Press Freedom z 2021 r.⁶. Jednym z celów cenzury mediów

⁵ M. Golla, 2023, *Chińska wolność słowa — nie użyjesz Facebooka ani map Google*, WWW: <https://www.onet.pl/>, (dostęp 12.05.2024 r.).

⁶ 2021 *World Press Freedom Index: Journalism, the vaccine against disinformation, blocked in more than 130 countries*, WWW: <https://rsf.org/>, (dostęp 12.05.2024 r.).

społecznościowych w Chińskiej Republice Ludowej jest kontrola opinii publicznej oraz niedopuszczanie do publicznej krytyki władz. Cenzura ta zaostrza się w czasie trwania ważnych wydarzeń politycznych jak np. XX zjazd Komunistycznej Partii Chin (KPCH) z 2022 r.⁷. Kilka dni przed tym wydarzeniem na jednym z wiaduktów w Pekinie zawieszono zostały dwa transparenty⁸. Pierwszy z nich odnosił się do zakończenia polityki *zero Covid*. Drugi z nich nawoływał do obalenia przewodniczącego Chińskiej Republiki Ludowej Xi Jinpinga. Zdjęcia i filmy z tego wydarzenia szybko zaczęły rozprzestrzeniać się w sieci, jednak natychmiast zostały ocenzurowane w chińskich mediach społecznościowych. Słowa *Pekin, most* i *Haidian* (dzielnica, w której miało miejsce zdarzenie) również zostały ocenzurowane. Powiązane terminy, takie jak *odwaga*, i *wojownik* zostały zablokowane w wyszukiwarkach na platformach społecznościowych. Następnego dnia internauci posługiwali się wyrażeniami i hasztagami, takimi jak *Widziałem to*, aby odnieść się do incydentu. Te również szybko zostały usunięte, a konta autorów zablokowano za naruszenie zasad i regulaminów platformy. W czasie trwania zjazdu, nawet komentarze pod postami niezwiązanymi z tym wydarzeniem zawierające treść *nie zgadzam się*, były kasowane⁹. Jednym z najpopularniejszych przykładów chińskiej cenzury w mediach społecznościowych jest Kubuś Puchatek¹⁰. Postać z bajki stworzona przez Alana A. Milne została zakazana w Chinach z powodu pojawiających się w mediach społecznościowych humorystycznych porównań do przewodniczącego Chińskiej Republiki Ludowej Xi Jinpinga. Przykładem cenzury w bardziej poważnym temacie jest ta nałożona w 2022 r. w Kazachskiej prefekturze autonomicznej Ili w Sinciangu na zachodzie Chin¹¹. Dotyczyła ona informacji na temat głodu spowodowanego covidowym lockdownem. Treści o głodujących były usuwane. Chińskie władze chcąc zbudować *cyfrową wioskę potiomkinowską*, przedstawiały w sieci relacje z uśmiechniętymi mieszkańcami próbując zatuszować problem. Przykładów działania cenzury w Chińskich mediach społecznościowych znaleźć można o wiele więcej. Począwszy od kwestii masakry na placu Tiananmen, do wpisów na temat współczesnych problemów gospodarczych Chin.

⁷ *Cenzura po chińsku. W internecie wolno publikować tylko pozytywne posty o Xi i partii*, WWW: <https://forsal.pl/>, (dostęp 12.05.2024 r.).

⁸ Y. Lau, 2022, *How China's censorship machine feeds on fear*, WWW: <https://www.aspistrategist.org.au/>, (dostęp 12.05.2024 r.).

⁹ *W Chinach w internecie dozwolone tylko pozytywne komentarze o Xi i zjeździe partii*, WWW: <https://tvn24.pl/swiat/>. (dostęp 12.05.2024 r.).

¹⁰ *Kubuś Puchatek ocenzurowany w Chinach. Powód? Internet porównuje go do prezydenta*, WWW: <https://www.polityka.pl/>, (dostęp 12.05.2024 r.).

¹¹ *Media: chińska cenzura ukrywa głód w prowincji Sinciang spowodowany lockdownem*, WWW: <https://tvn24.pl/swiat/>. (dostęp 12.05.2024 r.).

Bibliografia

1. *2021 World Press Freedom Index: Journalism, the vaccine against disinformation, blocked in more than 130 countries*, WWW: <https://rsf.org/>, (dostęp 12.05.2024 r.).
2. *Cenzura po chińsku. W internecie wolno publikować tylko pozytywne posty o Xi i partii*, WWW: <https://forsal.pl/>, (dostęp 12.05.2024 r.).
3. *China Internet Overview*, WWW: <https://www.chinainternetwatch.com/>, (dostęp 12.05.2024 r.).
4. Golla M., 2023, *Chińska wolność słowa — nie użyjesz Facebooka ani map Google*, WWW: <https://www.onet.pl/>, (dostęp 12.05.2024 r.).
5. Jacoby M., *Chiny bez makijażu*, Wydawnictwo Muza, Warszawa 2016, s. 274.
6. *Kubuś Puchatek oceniany w Chinach. Powód? Internet porównuje go do prezydenta*, WWW: <https://www.polityka.pl/>, (dostęp 12.05.2024 r.).
7. Lau Y., 2022, *How China's censorship machine feeds on fear*, WWW: <https://www.aspistrategist.org.au/>, (dostęp 12.05.2024 r.).
8. Maraski A., 2021, *Media społecznościowe – co to są media społecznościowe?*, „Ewentis.pl”, WWW: <https://eventis.pl/>, (dostęp 12.05.2024 r.).
9. *Media: chińska cenzura ukrywa głód w prowincji Sinciang spowodowany lockdownem*, WWW: <https://tvn24.pl/swiat/>. (dostęp 12.05.2024 r.).
10. *W Chinach w internecie dozwolone tylko pozytywne komentarze o Xi i zjeździe partii*, WWW: <https://tvn24.pl/swiat/>. (dostęp 12.05.2024 r.).
11. Żuchowska-Skiba D., *Komunikacja społeczna*, WWW: <https://epodreczniki.open.agh.edu.pl> (dostęp 12.05.2024 r.).

Spis tabel

Tabela 1: Najpopularniejsze media społecznościowe w Chinach w III kwartale 2023 roku.....2